

АНОТАЦІЯ

Сахарова Катерина Олександрівна. «Публічне управління інтелектуальним потенціалом регіону як основа сталого розвитку». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі публічного управління та адміністрування за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування» – Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Дніпро, 2020.

У дисертації здійснено теоретико-методологічне обґрунтування концептуальних засад та механізмів публічного управління інтелектуальним потенціалом регіону як основи сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні.

Актуальність обраної теми дослідження обумовлена тим, що Україна приєдналася до глобального прагнення до сталого розвитку шляхом вироблення відповідних механізмів задля розвитку економіки, заснованої на знаннях й інноваціях, що спонукає до пошуку шляхів забезпечення цього процесу. Публічне управління інтелектуальним потенціалом є основою цієї стратегії на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Узагальнення значної кількості інтерпретацій інтелектуального потенціалу дозволило авторці дійти висновку, що інтелектуальний потенціал є нерозривною єдністю кількісного та якісного аспектів, дійсного і можливого та відображає одночасно три рівні зв'язків і відносин: ретроспективні, репрезентативні, футурологічні, та становить не тільки сукупність ресурсів, резервів, можливостей, а й багатовимірні здатності соціальної системи реалізувати свої можливості через інтелектуальну діяльність. Особливий інтерес до вивчення територіального розвитку, до проблеми відтворення на території, оцінки і реалізації потенціалу кожної територіальної одиниці, активного залучення до господарського обігу їх ресурсів обумовлений тим, що

чимало тенденцій економічного і суспільного розвитку зароджуються саме в територіальних громадах та регіонах.

Застосування методологічної тріади дослідження на підставі інтеграції системної, універсалістської, діяльнісної парадигм дозволило визначити структурно-функціональні характеристики інтелектуального потенціалу регіону, під яким авторка розуміє міру його здатності при даному рівні свого розвитку в конкретному просторово-часовому континуумі реалізовувати можливості, що містяться в його наявних інтелектуальних ресурсах, з метою забезпечення пріоритетів регіонального розвитку на основі сукупності знань, інформації, інноваційних технологій, інтелектуальної власності та здатності до цілепокладання та ціледосягнення, яка перманентно відтворюється.

Визначено складові інтелектуального потенціалу регіону – потенціал кадрів інтелектуальної сфери суспільної праці, зосереджений у сфері науки та освіти, потенціал регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування, потенціал, закладений в знаннях, інноваційних процесах, технологіях, видах інноваційної продукції, які існують на території регіону.

Обґрунтовано системні функції інтелектуального потенціалу: системоутворююча; інтеграційна; конструктивна; розподільча; мотиваційно-мобілізаційна; відтворююча.

До структурних елементів регіону як сфери формування інтелектуального потенціалу авторка відносить ті з них, що забезпечують виробництво, використання та поширення знань, що сформувалися і функціонують у певному регіоні, а саме: сфера наукових досліджень (науково-дослідні установи), що сформувалася та працює у регіоні; регіональна система освіти; регіональне інноваційне середовище; заклади культури регіону; підприємства та організації усіх форм власності, які забезпечують капіталізацію знань та інновацій. Ці елементи визначають зміст інтелектуального потенціалу регіону, форми його прояву і вплив на сталий розвиток території.

Встановлено, що формування та розвиток інтелектуального потенціалу регіону залежить від низки умов та чинників, які авторка поділяє на зовнішні та внутрішні, розкрито їх сутність та особливості впливу. Запропоновано

класифікувати означені умови на інституціональні; економічні; соціальні; інфраструктурні. Розкрито сутність комплексного механізму публічного управління інтелектуальним потенціалом регіону, який інтегрує інституціональний; фінансовий; соціальний; інфраструктурний механізми.

Інституціональний механізм об'єднує нормативно-правове підґрунтя та організаційне забезпечення формування, розвитку та ініціалізації інтелектуального потенціалу. Реалізація публічного управління формуванням, розвитком, відтворенням та ініціалізацією інтелектуального потенціалу відбувається також за допомогою фінансового механізму, до якого віднесено державне фінансування, небюджетне фінансування, оподаткування, платоспроможний попит, використання механізмів кредитування освіти та науки, проведення податкової, амортизаційної і кредитно-грошової політики, запровадження антимонопольного законодавства, розвиток державної системи науково-технічної інформації, стандартів і якості, проведенні патентно-ліцензійної політики. Зміст соціального механізму проявляється на рівні регіону у таких інструментах, як соціальне планування, соціальне прогнозування, соціальне проектування, соціальне програмування та таких формах, як соціальне забезпечення інтелектуальної еліти, підвищення престижу інтелектуальної діяльності.

До інфраструктурного механізму належить технологічне і інформаційно-комунікативне забезпечення населення, процесів життєдіяльності, розвиток засобів зв'язку, інформаційного обміну, організація патентної діяльності, стандартизація і уніфікація нових результатів досліджень, що реалізується через такі регіональні інструменти: діджиталізація, створення інтелектуальних мережевих платформ, хабів, інституціоналізація експертного середовища, впровадження стандартів інноваційної та інтелектуальної діяльності.

Обґрунтовано, що успішне публічне управління інтелектуальним потенціалом, під яким авторка розуміє сукупність цілеспрямованих впливів на міру його здатності при даному рівні свого розвитку в конкретному просторово-часовому континуумі реалізовувати можливості, що містяться в його наявних інтелектуальних ресурсах, з метою забезпечення пріоритетів

регіонального розвитку на основі сукупності знань, інформації, інноваційних технологій, інтелектуальної власності та здатності до цілепокладання та ціледосягнення, яка перманентно відтворюється, є одним з найважливіших чинників забезпечення сталого розвитку регіону і країни в цілому. Запропоновано алгоритм формування системи публічного управління інтелектуальним потенціалом регіону, що містить послідовність кроків, спрямовану на створення сприятливого інноваційного клімату, захист інтелектуальної власності та її виробників, розвиток економіки знань та досягнення пріоритетів сталого регіонального розвитку, охарактеризовано стадії цього процесу та основні принципи, які авторка дихотомізує на концептуальні (принципи інтегративності, системності, безперервності, раціональності, наступності) та організаційно-технологічні (принципи плановості, соціальної спрямованості, послідовності, нормативності, економічності, практикоорієнтованості).

Доведено, що процес публічного управління інтелектуальним потенціалом регіону залежить від пріоритетів регіонального розвитку, які слугують стратегічними орієнтирами руху та інституціонального дизайну конкретного суспільства, яких формується у результаті суспільних трансформацій.

Деталізовано характеристики суб'єкта та об'єкта публічного управління інтелектуальним потенціалом та визначено зв'язки цієї системи з інституційним середовищем, сформованим у регіоні.

Розкрито напрями діяльності органів публічної влади щодо публічного управління інтелектуальним потенціалом регіону, яка полягає у реалізації соціального планування, соціального прогнозування, соціального проектування та соціального програмування, з урахуванням пріоритетів соціально-економічного розвитку, зокрема пріоритетів сталого розвитку; пріоритетів державного рівня; регіональних, ринкових та галузевих пріоритетів, а також пріоритетів, що відображають думку і погляди наукової та бізнес-спільнот та існують незалежно від того, як представлені пріоритети центрального або регіонального рівня. Охарактеризовано інструментарій застосування форсайту,

краутсорсингу та бенчмаркінгу у процесі публічного управління інтелектуальним потенціалом регіону для забезпечення пріоритетів регіонального розвитку.

Ключові слова: публічне управління, інтелектуальний потенціал регіону, сталий розвиток, органи державної влади, органи місцевого самоврядування.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
САХАРОВОЇ (ЛИПОВСЬКОЇ) КАТЕРИНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

Монографії, навчальні посібники

1. Інтелектуальні ресурси місцевого самоврядування / Бобровська О. Ю., Липовська К.О. // Потенціал розвитку територій: методологічні засади формування і нарощення : монографія / О. Ю. Бобровська, Т. А. Крушельницька, М. А. Латинін [та ін.] ; за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 320 с. С.189 – 200.

2. Липовская Е. А. Возможности развития интеллектуального потенциала украинского общества в контексте Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским союзом / Е. А. Липовская, Н. А. Липовская. *Association agreement: from partnership to cooperation* : collective monograph / ed. by M. Dei, O. Rudenko. Hamilton, Ontario : Accent Graphics Communications & Publishing, 2018. P. 28-30.

Наукові праці, публікації у фахових виданнях

3. Липовська К. О. Інтелектуальний потенціал територіальної громади: структурно-функціональний вимір. *Публічне адміністрування: теорія та практика* : електрон. зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. № 2 (16). URL : [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/26.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/26.pdf).

4. Бобровська О. Ю., Липовська К.О. Інтелектуальні ресурси розвитку територій. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. 2017. Вип. 3 (34). С.135-142.

5. Липовська К. О. Інтелектуальний потенціал міських громад як чинник підвищення їх конкурентоспроможності. *Аспекти публічного управління = Public Administration Aspects*. 2017. Т. 5, № 12. С. 59-66. URL : <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/385/378>.

6. Липовська К.О. «Інтелектуальний потенціал» у контексті управління суспільним розвитком: поняття та сутність. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.].

2017. Вип. 4 (35). С. 21-27. URL :

[http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/5.pdf).

7. Липовська К. Чинники розвитку інтелектуального потенціалу територіальної громади. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. Вип. 3 (38). С. 142-148. URL : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03\(38\)/19.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03(38)/19.pdf).

8. Сахарова К. Управління розвитком інтелектуального потенціалу територіальних громад. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. Вип. 4. С. 166-173.

9. Сахарова К. О. Методичні підходи до оцінки інтелектуального потенціалу територіальної громади. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. Вип. 1 (40). С. 150-157.

10. Сахарова К. О. Концептуальні засади управління ініціалізацією інтелектуального потенціалу регіону. *Публічне урядування*. 2020. № 3 (23), червень. С. 266-278.

11. Сахарова К. О. Методологічні підходи дослідження інтелектуального потенціалу регіону. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2020. Вип. 4 (квітень). URL : <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2020/4>.

12. Сахарова К. О. Механізми публічного управління ініціалізацією інтелектуального потенціалу регіону. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / редкол. : В. В. Баштанник (голов. ред.) [та ін.]. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. Вип. 2. С. 154-160.

Статті у зарубіжних виданнях

13. Сахарова К. О. Інтелектуальна спроможність депутатів місцевих рад як складова їх інтегральної компетентності / К. О. Сахарова, В. І. Незяць. *Legea și viața*. 2019. № 10/2, Октябрь. С. 138-141. URL : <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2019/10-2/34.pdf>.

14. Сахарова К. О. Напрями діяльності суб'єктів управління ініціалізацією інтелектуального потенціалу регіону в контексті забезпечення сталого розвитку. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Червень. С. 120-127. URL : https://eppd13.cz/?page_id=1563.

Тези доповідей на науково-практичних комунікативних заходах

15. Липовська К.О. Інтелектуальний потенціал територіальної громади. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Одеса, 28 жовт. 2016 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 34 – 35. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_01_11_16.pdf

16. Липовська К. О. Інтелектуальний потенціал територіальних громад як чинник регіонального розвитку. *Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни* : зб. тез наук.-практ. конф. за міжнар. участю (в межах III науково-освітньої виставки «Публічне управління XXI»), Харків, 24 листоп. 2016 р. Харків : Магістр, 2016. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2016-5/doc/3/42.pdf>.

17. Липовська К. О. Умови формування інтелектуального потенціалу територіальних громад. *Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення* : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 жовт. 2016 р.) / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2016. С. 225-228. URL : http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2016_11_21_material_erep.pdf.

18. Липовська К.О. Інтелігенція як носій інтелектуального потенціалу суспільства. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали VII Всеукр. міжвузівської конф. студентів та молодих учених, (м. Дніпро, 21 квіт. 2017 р.). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. URL : http://www.dbuara.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_04_21_fsdu_stud.pdf.

19. Липовська К. О. Оцінювання інтелектуального потенціалу територіальної громади. *Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект* : зб. матеріалів круглого столу (м. Дніпро, 02 черв. 2017 р.). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. URL : http://www.dbuara.dp.ua/konf/konf_dridu/2017_06_02_fsdu_round_table_material.pdf.

20. Липовська К. О. Умови формування і чинники розвитку інтелектуального потенціалу територіальних громад. *Децентралізація публічного адміністрування в умовах інтеграції України до Європейської спільноти: проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. викл., співробітників ВНЗ і наук. орг. та ін. установ, Сєверодонецьк (Україна), 6-7 жовт. 2017 р. Сєверодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2017. С. 78-80.

21. Липовська К. О. Інтелектуальний потенціал як чинник розвитку територій. *Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення* : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. (20 жовт. 2017 р. м. Дніпро) / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 207-211.

22. Липовська К. О. Інтелектуальні ресурси як джерело розвитку територій. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком* : матеріали XI регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої, (м. Дніпро, 1 груд. 2017 р.). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 683-684.

23. Липовська К. О. Розвиток інтелектуального потенціалу міських громад. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали IX Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих вчених / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої, (м. Дніпро, 27 квіт. 2018 р.). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 114-115.

24. Липовська К. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом як чинник розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства. *Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України* : матеріали 15-ї регіон. наук.-практ. конф., Дніпро, 17 трав. 2018 р. / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 92-93.

25. Сахарова К. О. Інтелектуальний потенціал у контексті сталого розвитку. *Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення* : матеріали IX міжнар. наук.-практ. конф. (20 жовт. 2018 р., м. Дніпро) / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 118-120.

26. Сахарова К. О. Соціальний інтелект як ресурс сталого розвитку. *Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком* : матеріали XII

регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (м. Дніпро, 30 листоп. 2018 р.) / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 93-95.

27. Сахарова К. О. Правові механізми забезпечення розвитку інтелектуального потенціалу територіальних громад. *Правові аспекти публічного управління: теорія та практика* : матеріали Х наук.-практ. конф., Дніпро, 13 груд. 2018 р. / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 36-38.

28. Сахарова К. Розвиток інтелектуального ресурсу місцевого самоврядування в Україні. *Теорія та практика публічної служби* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 груд. 2018 р.) / за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 73-77.

29. Сахарова К. Оцінка інтелектуального потенціалу громади як складова оцінки людського розвитку: методичні підходи. *Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-пр. конф. за міжнар. участю, Полтава, 22 квіт. 2019 р. С. 173-175.

30. Сахарова К. О. Відтворення інтелектуального потенціалу громади. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали ІХ Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених (м. Дніпро, 10 трав. 2019 р.). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 292-295.

31. Сахарова К. О. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на розвиток інтелектуального потенціалу українського суспільства. *Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України* : матеріали 16-ї регіон. наук.-практ. конф. (16 трав. 2019 р., м. Дніпро). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 131-133.

32. Сахарова К.О. Шляхи надходження України до європейського інтелектуального простору // *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України*: мат-ли XVII Всеукр. наук.-пр. конф., (м. Дніпро, 14 трав. 2020 р.). Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 304-306.

33. Сахарова К. О. Методологічні орієнтири дослідження інтелектуального потенціалу регіону. *Становлення публічного адміністрування в Україні* : матеріали XI Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих вчених (м.

Дніпро, 8 трав. 2020 р.) / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 336-338.

34. Сахарова К.О. Управління інтелектуальним потенціалом регіону як інструмент сталого розвитку // Україна 2030: публічне управління для сталого розвитку : матеріали щоріч. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2020 р.) : у 3 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2020. Т. 3. 284 с. С. 76-78.